

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ

*Укладач – професор кафедри публічного управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор В. П. Писаренко*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в управлінні організацією» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО 074 «Публічне управління та адміністрування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інформаційні системи та технології які застосовуються в державному та публічному управлінні установ та організацій.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна професійної підготовки обов'язкової частини, базується на знаннях отриманих при вивченні дисциплін навчальних дисциплін «Інформаційні системи та технології в управлінні організацією», «Парламентська діяльність», «Психологія управління», а також тісно пов'язана з навчальними дисциплінами «Запобігання корупції в публічному управлінні», «Інформаційна безпека», «Креативний менеджмент».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування комплексу професійної компетентності, щодо системи електронного урядування з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій, за для покращення рівня і якості державних послуг громадянам і подальшого інноваційного розвитку публічної служби; ознайомлення з електронним урядуванням, основними поняттями цього курсу, нормативно-правовою базою з питань електронного урядування, сутністю, принципами, функціями, етапами впровадження та основними проблемами, пов'язаними з цим процесом.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- формування сучасних теоретичних та практичних знань, умінь та навичок з електронного урядування, налагодження ефективних комунікацій з метою кращої підготовки до співробітництва та взаємодії в інформаційному суспільстві та суспільстві знань;
- формування навичок самостійної роботи з традиційною літературою та джерелами в Інтернеті;
- розвиток логічного та аналітичного мислення;
- вироблення вміння застосовувати у професійній діяльності основні методи і принципи електронного урядування;
- придбання практичних навичок з надання адміністративних послуг в системі електронного урядування.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання

- категорійно-понятійний апарат проблематики інформаційного суспільства та електронного урядування;
- загальні принципи, методи та моделі електронного урядування;
- класифікацію, ієрархію та систему адміністративних послуг;
- нормативно-правові засади забезпечення розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування;
- сутність, значення та основні етапи формування електронного уряду в Україні;
- основні принципи, напрями і механізми трансформації системи публічного управління в Україні у відповідності з вимогами інформаційного суспільства;
- організаційну систему управління впровадженням електронного урядування в Україні.

вміння:

- оцінювати та аналізувати стан електронного урядування;

–застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо інформаційної політики;

–використовувати найкращий зарубіжний та вітчизняний досвід у цій сфері;

–здійснювати комплексний аналіз рівня готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

–застосовувати комунікаційні та інформаційні технології в процесі підготовки, прийняття та впровадження управлінських рішень;

способи мислення:

–теоретичне мислення – полягає у пізнанні законів, правил; відображає істотне в явищах, об'єктах, зв'язках між ними на рівні закономірностей і тенденцій;

–абстрактне (словесно-логічне) мислення – відбувається з опорою на поняття, судження, з допомогою логіки, не використовуючи емпіричних даних. Головна особливість абстрактного мислення – це оперування абстрактними поняттями і на їх підставі створення нових абстракцій за допомогою логічних методів аналізу, синтезу, узагальнення тощо;

–аналітичне мислення – вид мислення, який розгорнутий у часі, має чітко виражені етапи, достатньою мірою усвідомлені суб'єктом;

–пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері технологічних процесів, доведення її або заперечення;

–репродуктивне мислення – забезпечує розв'язання задачі, спираючись на відтворення вже відомих способів. Нове завдання співвідноситься з уже відомою схемою розв'язання. Незважаючи на це, репродуктивне мислення завжди потребує виявлення певного рівня самостійності.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

–здатність вчитися, здобувати нові знання, у тому числі в сфері, відмінній від професії;

–здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем і перспектив управлінської діяльності та планувати, організувати, реалізувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

–розуміння економічної та соціальної доцільності впровадження інформаційних систем у практичній діяльності при прийнятті виважених та ефективних управлінських рішень;

–грунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у сфері державного управління;

–здатність організувати та проводити управлінські дослідження при обґрунтуванні вибору інформаційних систем;

–здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер публічного управління для дослідження ефективності впровадження інформаційних систем в управлінській діяльності;

–здатність формувати ефективну сучасну систему управління персоналом, в тому числі на основі автоматизованих інформаційних систем управління персоналом;

–здатність критично оцінювати й переосмислювати накопичений досвід.

морально-етичні цінності:

–Формувати вміння висловлювати власну думку та поважати й обговорювати думки опонентів;

–Вміння розпізнавати суб'єктивні та об'єктивні труднощі при автоматизації управлінських процесів та організувати їх подолання згідно структури управління;

–розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

–виховувати самостійність при прийнятті рішень, волю, моральність;

- усвідомлення колективної та власної відповідальності за результати дій;
- дотримання етики ділового спілкування;
- здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування

Категорійно-понятійний апарат електронного урядування. Державна політика розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування. Передумови електронного урядування в Україні. Мета, основні цілі та завдання електронного урядування в Україні, базові принципи впровадження. Організаційні та технологічні основи електронного урядування.

Тема 2. Етапи впровадження електронного урядування

Аутентифікацію учасників інформаційної взаємодії. Захист технічних засобів від несанкціонованого доступу. Розмежування доступу до документів, ресурсів ПЕОМ і мережі. Захист електронних документів. Захист даних в каналах зв'язку. Захист інформаційних технологій. Розмежування доступу до потоків даних.

Тема 3. Зарубіжний та вітчизняний досвід впровадження електронного урядування

Електронний уряд. Концепція здійснення державного управління, властива інформаційному суспільству. Можливості інформаційно-телекомунікаційних технологій і цінностях відкритого громадянського суспільства. Інформаційні технології в державному управлінні.

Тема 4. Організаційно-правове забезпечення електронного урядування в Україні

Поняття, принципи та інформаційно-технологічні аспекти електронного урядування. Нормативно-правове регулювання електронного урядування. Завдання та етапи впровадження електронного урядування. Архітектурні моделі електронного уряду. Основні проблеми впровадження електронного урядування в Україні.

Тема 5. Упровадження систем електронного документообігу: робота з електронними документами

Управління електронними документами. Введення і перетворення документів. Організація зберігання електронних документів. Можливості пошуку електронних документів. Робота з вмістом електронного документа. Життєвий цикл і версії електронного документа. Організація колективної роботи з електронними документами

Тема 6. Упровадження інформаційних систем управління діяльністю державних установ

Загальна структура інформаційної системи. Інформаційно-технологічний простір системи діяльності інформаційної установи. Моделі «електронного документного фонду». Основні види інформаційних обмінів у організації. Горизонтальний обмін інформацією. Неформальний обмін інформацією. Функції управління на етапах життєвого циклу автоматизованої інформаційної системи

Тема 7. Інформаційна безпека в електронному урядуванні

Система органів влади, що відповідають за інформаційну безпеку та захист інформації. Забезпечення конфіденційності електронних документів. Електронний цифровий підпис. Центри сертифікації ключів. Порядок отримання електронного цифрового підпису.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Агармизян И. Мировой опыт реализации концепции электронного правительства [Електронний ресурс] / И. Агармизян. – Режим доступу :

<http://www.microsoft.com/rus/docs/government/analytics/egovernment.doc>. – Назва з титул. екрану.

2. Ахрипська О. Електронна демократія в Україні. Що це? [Електронний ресурс] / Ахрипська О., Пестряков І., Хмара О. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/news/4661.html>. – Назва з титул. екрану.

3. Баклан І. В. Електронний парламент: методологія прийняття рішень у процесі нормотворення / І. В. Баклан, Ю. М. Селін. – Юридична наука. – №1. – 2013. – С.13-20.

4. Блажівська Н. Електронний уряд та інформатизація органів державної влади / Н. Блажівська, Т. Береза. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/word/50.doc>. – Назва з титул. екрану.

5. Гриднев В. В. Архивное: про термин – электронное правительство – подборка определений [Електронний ресурс] : Веб-сайт В. В. Гриднева / В. В. Гриднев. – Режим доступу : <http://www.gridnev.info/?p=64#more-64>. – Назва з титул. екрану.

6. Демкова М. Е-урядування [Електронний ресурс] : Потрал знань. Матеріали дистанційного курсу / М. Демков. – Режим доступу : <http://www.znannya.org/?view=concept:318>. – Назва з титул. екрану.

7. Державна інформаційна політика: [навч.-метод. посіб.] / уклад. В. Л.Савченко; Донецька обласна державна адміністрація, Донецький обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій. – Донецьк: 2009. – 27 с.

8. Дубов Д. В. Основи електронного урядування : [Навч. посіб.] / Д. В. Дубов, С. В. Дубова. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 176 с.

9. Клименко И. В. Проблемы внедрения информационной системы «электронное правительство» в государственное 125 управление / И. В. Клименко., Г. С. Литвинов // Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президенті України: Сучасні проблеми державного управління / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – Вип.1. – С.98-105.

10. Клименко И. В. Технологии электронного управления [Текст] / Клименко И. В., Линьов К. О. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 192 с.

11. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [Моногр.] / П. С. Клімушин, А. О. Серенок. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ. – Магістр, 2010. – 312 с.

12. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 р. – К.: Інформаційно-видавниче агентство «ІВА», 1996. – 52 с.

13. Концепція розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dki.org.ua/files/Concept-E-Government.doc>. – Назва з титул. екрану.

14. Мещеряков В.С. Електронна демократія [Електронний ресурс] / В. С. Мещеряков – Режим доступу: <http://kds.org.ua/blog/elektronna-demokratiya>. – Назва з титул. екрану.

15. Про електронний цифровий підпис [Електронний ресурс] : Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

16. Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

17. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 р. № 326. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

18. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 р. № 1453. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

19. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах [Електронний ресурс]: Закон України від 31.05.2005 р. № 2594- IV. – Режим доступу:

www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

20. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 р. № 208. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

21. Про інформацію [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

22. Про Концепцію Національної програми інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

23. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

24. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки [Електронний ресурс]: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 червня 1997 року «Про невідкладні заходи щодо впорядкування системи здійснення державної інформаційної політики та удосконалення державного регулювання інформаційних відносин»: Указ Президента України [Електронний ресурс]: від 21.07.1997 р. № 663/97. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

26. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 року «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки України» [Електронний ресурс]: Указ Президента України: від 06.12.2001 р. № 1193/2001. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

27. Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105/2007. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

28. Про телекомунікації [Електронний ресурс]: Закон України від 18.09.2003 р. № 1280-IV. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. – Назва з титул. екрану.

29. Реализация проектов электронного правительства : мировой и отечественный опыт – Режим доступу : <http://www.microsoft.com/rus/government/newsletters/issue>. – Назва з титул. екрану.

30. Роджерс Э. Коммуникации в организациях [Текст] / Э. Роджерс, Р. Агарвала-Роджерс ; Пер. с англ. – М. : Экономика, 1980. – 176 с.

31. Серенок А. О. Е-уряд: показник зрілості для України [Текст] / А. О. Серенок // Вивчення та впровадження в Україні іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади: матеріали III всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 26 листопада 2008 р. – Ч. I. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 206-209.

32. Серенок А. О. Комплексний індекс показника готовності до електронного уряду [Текст] / А. О. Серенок // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ. – Магістр, 2009. – Вип. 2 (25). – С. 353-359.

33. Серенок А. О. Україна : індекс готовності до е-уряду [Текст] / А. О. Серенок // Державне управління та місцеве самоврядування: тези ІХ між нар. наук. конгресу, 26-27 березня 2009 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ – Магістр, 2009. – С. 43-44.

34. Шевчук О. Б. Електронний уряд [Текст] / О. Б. Шевчук, О. П. Голобуцький. – К.: Атлант UMS, 2002. – 173 с.

Додаткова

1. Глобальная инициатива по преодолению информационного неравенства. (ООН) [Електронний ресурс]<http://www.e-government.ru/pub/pravo/985430332.html>. – Назва з титул. екрану.

2. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій / Дзюба С. В., Жиляєв І. Б., Полумієнко С. К., Рубан І. А. та ін. ; за ред. А. І. Семенченка. – Київ : Арт-мастер, 2012. – 264 с.

3. Зейферт Д. Руководство по компьютеризации функций государственного управления: секторы, этапы, возможности и вызовы управления в режиме реального времени [Электронный ресурс] : Материалы Госдепартамента США / Д. Зейферт. – Режим доступа : <http://www.infousa.ru/information/r131057.htm>. – Назва з титул. екрану.
4. Кільчицкий Є. Система електронного цифрового підпису [Електронний ресурс] / Кільчицкий Є. – Режим доступу : <http://softline.kiev.ua/document/54181/05%20-%20Кільчицкий%20-%20Система%20цифровой%20подписи.pdf>. – Назва з титул. екрану.
5. Клименко І. В. Система електронного документообігу в державному управлінні : [Навч.-метод. посіб.] / Клименко І. В., Линьов К. О. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 32 с.
6. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю.; за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2009. – 582 с..
7. Про створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд України» [Електронний ресурс] : Проект постанови Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <http://www.stc.gov.ua>.
8. Чукут С. А. Опорний конспект лекцій з курсу «Електронне урядування» [Текст] / С. А. Чукут, О. Б. Кукарін. – К.: Вид-во НАДУ, 2009. – 80 с.